

Nr 161.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till Statens uppfostringsanstalt å Bona: Nybyggnadsarbeten m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. G. Westman.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för justitiedepartementet statsrådet Westman:

Vid anmälan till årets statsverksproposition av de frågor, som tillhöra regeringen för budgetåret 1938/1939 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, anförde jag under anslagspunkten [47], avseende anslag till Statens uppfostringsanstalt å Bona: Nybyggnadsarbeten m. m., att styrelsen för anstalten i skrivelse den 18 oktober 1937 gjort framställning om anvisande för

budgetåret 1938/1939 av medel, bland annat, till om- och nybyggnader av tjänstebostäder med 58,300 kronor, alternativt 80,900 kronor, samt till uppförande av en ny ladugård med 57,000 kronor. Frågan om anslag för berörda ändamål var vid tiden för behandlingen i statsrådet av statsverkspropositionen föremål för utredning och därför icke i det läge att den då kunde underställas Kungl. Maj:t för slutlig prövning. Det syntes emellertid kunna förutsättas, att anstaltsstyrelsens i ifrågavarande hänseende framlagda äskanden endast i viss begränsad omfattning borde föranleda förslag till 1938 års riksdag. Jag hemställde med hänsyn därtill, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Statens uppfostningsanstalt å Bona: Nybyggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1938/1939 beräkna ett reservationsanslag av 50,000 kronor. Denna hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Sedan utredningen rörande ifrågavarande anslagsbehov numera avslutats, torde jag få ånyo anmäla detsamma för behandling. Då jag har för avsikt att i annat sammanhang upptaga frågan om uppförande av ny ladugård vid anstalten, kommer dock i det följande redogörelse att lämnas allenast för anstaltsstyrelsens förslag till om- och nybyggnad av tjänstebostäder.

De av anstaltsstyrelsen i sådant hänseende framlagda förslagen avse *dels* ombyggnad av det s. k. Bocksjötorp, vilket hittills använts såsom bostad för räkenskapsföraren och redogöraren vid anstalten, samt uppförande av ny bostad för denne befattningshavare, *dels ock* ombyggnad av den s. k. Stallmästargården och uppförande av ett tvåfamiljshus för befattningshavare i förmansgrad eller, därest Stallmästargården utdömes såsom tjänstebostad, uppförande av tre tvåfamiljshus för dylika befattningshavare.

Vid uppgörande av förslagen har anstaltsstyrelsen biträtts av byggnadskonulenten hos Östergötlands läns hushållningssällskap Sven Torgersruud, som utarbetat erforderliga ritningar och kostnadsberäkningar.

Beträffande bostadsförhållandena vid anstalten har anstaltsstyrelsen i sin skrivelse anfört i huvudsak följande:

Bonaanstalten vore belägen på landsbygden. Närmaste stad vore Motala på 18 kilometers avstånd, närmaste mindre samhällen Karlsby och brunnsorten Medevi på 7—8 kilometers avstånd. Denna anstalts isolering hade medfört, att anstalten själv måst i huvudsak tillhandahålla de för befattningshavarna behövliga bostäder. Endast ett fåtal av tjänstemännen vid anstalten bodde i egna eller i förhyrda, enskilda bostäder i anstaltsens närhet. Tillgången på lägenheter utanför anstalten på sådant avstånd från densamma, att de lämpligen kunde förhyras av anstaltsens befattningshavare, vore för närvarande så gott som ingen.

Vad beträffade anstaltsens eget bostadsbestånd vore detta högst växlande till kvalitet. Vid anstaltsens upprättande år 1904 hade med egendomen Bona övertagits en del byggnader, som omändrats till tjänstebostäder. Åren 1904—1908 hade nya sådana bostäder uppförts. Vid utvidgning av anstaltsens verksamhet åren 1917—1920 hade ytterligare bostäder byggts. Vissa av de äldre bostäderna vore nu i så dåligt skick, att de blott efter en grundlig ombyggnad kunde bli tjänliga för sitt ändamål.

För närvarande rådde vid anstalten en brist på bostadslägenheter för befattningshavare i förmansgrad, vilken snarast måste avhjälpas. Tre yngre

tjänstemän vid anstalten, vilka stode i begrepp att bilda familj, hade redan för något år sedan begärt bostadslägenhet men icke kunnat erhålla sådan. Samma ansökan kunde när som helst förväntas från ytterligare minst två yngre befattningshavare. Härtill komme, att anstaltens personal jämlikt beslut av 1937 års riksdag för vinnande av minskning i arbetstiden skulle från och med den 1 januari 1938 utökas med fem befattningshavare å extraordinarie stat, nämligen två förmän, en eldare, en nattvakt och en kokerska. Med sannolikhet måste minst en av dessa befattningshavare tillhandahållas tjänstebostad. På grund av angivna förhållanden måste styrelsen räkna med ett trängande behov av allra lägst fem nyinredda bostadslägenheter om två rum och kök, avsedda för sådana befattningshavare i förmansgrad, som nu icke innehade tjänstebostad.

Till de äldre bostäder, som tarvade ombyggnad hörde, enligt vad anstaltsstyrelsen vidare uttalat, i första hand B o c k s j ö t o r p. Styrelsen har här om anfört följande:

Denna byggnad, som övertagits med Bona egendom vid anstaltens upprättande, härrörde troligen från början av 1800-talet och hade ombyggt senast åren 1919 och 1926. Trots dessa förbättringar hade byggnaden vid undersökning befunnits vara i mycket bristfälligt stånd. Styrelsen, som besiktigat byggnaden, hade kommit till den uppfattningen, att den under inga förhållanden kunde så omändras, att den bleve tjänlig som bostad åt räkenskapsföraren och redogöraren, enär på en sådan bostad efter nutida anspråk måste ställas helt andra fordringar i fråga om utrymmen och bekvämlighet än vad som kunde tillskapas med användande av stommen i Bocksjötorp. Uppkommen röta torde emellertid kunna avlägsnas och sådan skada för framtiden verksamt förhindras genom grundlig dränering jämte bortrivande av den utbyggnad vari bland annat skafferiet vore inrymt. Härefter skulle huset kunna ombyggas till en för befattningshavare i förmansgrad avsedd bostad om två rum och kök.

På styrelsens uppdrag hade byggnadskonsulenten Torgersruud upprättat ritningar och kostnadsförslag till sådan ombyggnad, med kostnaden slutande på 3,500 kronor. Då sålunda enligt styrelsens mening ny bostad för räkenskapsföraren och redogöraren måste uppföras, hade styrelsen anmodat Torgersruud att jämväl uppgöra förslag därtill. Förslaget slutade på en kostnad av 21,000 kronor.

Med avseende å förslaget om ombyggnad av Stallmästargården har styrelsen lämnat följande redogörelse:

Den äldsta till tjänstebostäder upplåtna byggnaden, den s. k. Stallmästargården, förskrev sig, efter vad som kunnat utrönas, från 1700-talet. Den vore ett tvåvåningshus av trä, beläget på anstaltens centrala område och inrymmande fyra bostadslägenheter, nämligen i vardera våningen en lägenhet om två rum och kök och en lägenhet om ett rum och kök. De på nedre botten befintliga lägenheterna vore ganska kalla. Virkesbeståndet i huset torde ännu trots vissa bristfälligheter, vara tämligen gott. Härom kunde dock full klarhet vinnas först genom en ingående undersökning.

Det kunde ifrågasättas, om icke Stallmästargården borde utdömas som tjänstebostad. Även efter en genomgripande ombyggnad kunde huset icke erbjuda samma bekvämlighet som ett nybyggt hus. Redan den omständigheten, att fyra familjer skulle bebo samma byggnad skapade icke den trivsel som kunde vinnas i ett enfamiljs- eller tvåfamiljshus. Och så inklämd som byggnaden låge mellan verkstadslokaler och andra anstaltsbyggnader,

erbjödtes omkring densamma icke de möjligheter till trädgårdsodling, som tillkomme bostadsinnehavarna i gemen och som utgjorde en värdefull källa till rekreation.

Av statsfinansiella skäl hade emellertid styrelsen funnit sig böra i första hand upptaga förslag till en grundlig ombyggnad av Stallmästargården. Vid en sådan ombyggnad borde enrumslägenheternas rumsantal ökas till två, vilket möjliggjordes genom delning av det enda, rätt stora rummet, varjämte varje lägenhet i motsats till vad nu vore fallet borde erhålla egen huvudingång. Vidare måste verkställas omläggning av golv och bjälklag samt förstärkning av väggar till skydd mot kyla. Likaså borde värmeledning indragas. En ombyggnad efter dessa riktlinjer skulle jämlikt av konsulenten Torgersruud på anmodan av styrelsen uppgjorda ritningar och kostnadsförslag draga en kostnad av 15,000 kronor.

För tillgodoseende av anstaltens behov av minst fem lägenheter för befattningshavare i förmansgrad erfordras enligt anstaltsstyrelsens i första hand framlagda förslag — förutom såsom nyss angivits nyinredande av en lägenhet i Bocksjötorp och två lägenheter i Stallmästargården — nybyggnad av två lägenheter. Därest Stallmästargården skulle utdömas såsom tjänstebostad, måste de fyra lägenheter, som nu inrymmas i denna byggnad, ersättas genom nybyggnader. Enligt det av styrelsen i andra hand framlagda förslaget skulle alltså erfordras — förutom nyinredande av en lägenhet i Bocksjötorp — nybyggnad av sammanlagt sex lägenheter om två rum och kök.

Beträffande sättet för tillgodoseende av nybyggnadsbehovet har styrelsen förordat en typ av tvåfamiljshus med lägenheter om två rum och kök i samma våning. Styrelsen har därvid uttalat, att ekonomiska skäl talade mot byggande av enfamiljshus samt att den typ av tvåfamiljshus med en lägenhet i undervåningen och en lägenhet i övervåningen, som förekomme vid anstalten, hade visat sig medföra vissa olägenheter ur trevnadssynpunkt. Enligt av byggnadskonsulenten Torgersruud efter styrelsens anvisningar uppgjorda ritningar och kostnadsförslag skulle ett bostadshus av den förordade typen draga en kostnad av 18,800 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för de av anstaltsstyrelsen föreslagna om- och nybyggnaderna av tjänstebostäder skulle sålunda enligt styrelsens beräkningar uppgå till $(3,500 + 21,000 + 15,000 + 18,800 =)$ 58,300 kronor, alternativt $(3,500 + 21,000 + 18,800 + 18,800 + 18,800 =)$ 80,900 kronor. Vid dessa beräkningar har styrelsen utgått från att anstaltens egen arbetskraft näppeligen kan anlitas för arbetenas utförande. Anstaltens yrkesledare och elever vore nämligen upptagna av löpande förbättringsarbeten och kunde dessutom med större fördel för anstalten delta i ett eventuellt ladugårdsbygge. Styrelsen har anmärkt, att styrelsen vid kostnadsberäkningarna icke ansett sig kunna med någon grad av sannolikhet uppskatta de prisförhöjningar i fråga om material, som möjligen komme att ske intill tiden för det planerade utförandet av ifrågavarande byggnadsarbeten.

Över anstaltsstyrelsens framställning har *byggnadsstyrelsen* avgivit infortrat yttrande i skrivelse den 11 januari 1938. Byggnadsstyrelsen, som lå-

tit besiktiga anstaltens av ifrågavarande arbeten berörda byggnader, har förordat en omarbetning i vissa hänseenden av förslagen till ombyggnad av Bocksjötorp och till nybyggnad för anstaltens räkenskapsförare och redogörare. De beräknade kostnaderna för anstaltsstyrelsens i dessa hänseenden framlagda förslag har byggnadsstyrelsen funnit för lågt tilltagna. Kostnaderna för den av anstaltsstyrelsen föreslagna ombyggnaden av Bocksjötorp borde sålunda enligt byggnadsstyrelsens mening beräknas till 7,000 kronor. Därest förslaget omarbetades i enlighet med vad byggnadsstyrelsen förordade, skulle emellertid dessa kostnader kunna begränsas till 4,500 kronor. De beräknade kostnaderna för uppförande av ny bostad åt anstaltens räkenskapsförare och redogörare borde höjas med omkring 25 procent till 26,000 kronor. Beträffande förslaget om ombyggnad av Stallmästargården har byggnadsstyrelsen anfört följande:

Den föreslagna ombyggnaden och moderniseringen av denna byggnad varigenom avsåges att erhålla fyra lägenheter om två rum och kök hade beräknats draga en kostnad av 15,000 kronor, men torde detta belopp icke bli tillräckligt utan borde kostnaderna beräknas till 25,000 kronor. Då emellertid byggnadsstommen vid företagen besiktning undersökts och befunnits vara dålig, i det att röta förekomme såväl i väggar som i bjälklag, kunde det enligt byggnadsstyrelsens mening icke anses vara ekonomiskt att nedlägga ett så stort belopp på byggnadens modernisering, utan syntes den böra utdömas såsom tjänstebostad. Under denna förutsättning borde alltså, på sätt anstaltsstyrelsen alternativt föreslagit, uppföras tre nya tvåfamiljshus.

Beträffande det ärendet bilagda förslaget till ett sådant nytt bostadshus för två familjer har byggnadsstyrelsen i huvudsak icke haft något att erinra. Kostnaderna för ett sådant hus, som av anstaltsstyrelsen beräknats till 18,800 kronor, borde emellertid enligt byggnadsstyrelsens mening höjas till 23,500 kronor. Sammanlagda kostnaderna för de av byggnadsstyrelsen förordade arbetena skulle alltså komma att uppgå till $(4,500 + 26,000 + 23,500 + 23,500 =)$ 101,000 kronor.

Såsom jag inledningsvis erinrat uttalade jag vid anmälan till årets statsverksproposition av förevarande anslagsfråga, att anstaltsstyrelsens äskanden för byggnadsändamål endast i viss begränsad omfattning borde föranleda förslag till 1938 års riksdag. Såvitt angår förslaget om anordnande av nya personalbostäder är en begränsning påkallad med hänsyn till den rådande ovissheten om den framtida beläggningen å anstalten.

Särskilda inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga ha den 2 november 1937 avgivit betänkande med förslag till lag om villkorlig dom m. m. (Statens off. utredn. 1937: 38). Enligt den av de sakkunniga föreslagna lagstiftningen skulle villkorlig dom kunna komma till användning i betydligt större utsträckning än som för närvarande är möjligt. En lagstiftning av denna innebörd skulle bli av stor praktisk betydelse vid valet av åtgärder beträffande brottslingar i de årsklasser, för vilka jämväl kan ifrågakomma tvångsuppfostran. Under alla förhållanden synes man böra räkna med en vidgad användning framdeles av villkorlig dom.

Vid prövning av byggnadsförslaget torde vidare böra beaktas att, såsom upplysts i årets statsverksproposition (andra huvudtiteln sid. 108), det i anledning av arbetstidsbegränsningen lämnade medgivandet till nyanställning av personal hittills ej behövt helt utnyttjas.

Enligt min mening torde medel nu böra anvisas för ombyggnad av Bocksjötorp, för uppförande av ny bostad åt räkenskapsföraren och redogöraren vid anstalten samt — med hänsyn till den rådande bristen på familjebostäder — för ett nytt, för gift personal vid anstalten avsett bostadshus. Dessa arbeten torde böra verkställas i huvudsaklig överensstämmelse med vad byggnadsstyrelsen förordat. Med frågan om utförande av övriga av anstaltsstyrelsen föreslagna arbeten för anordnande av personalbostäder torde tills vidare få anstå. Man torde kunna räkna med att den så kallade Stallmästargården skall, om så visar sig nödvändigt, åtminstone delvis kunna användas för bostadsändamål ytterligare några år utan att därå nedläggas några större kostnader för reparationer.

Vid beräkning i statsverkspropositionen av förevarande anslag utgick jag från anstaltsstyrelsens kostnadsberäkningar. Med användande av byggnadsstyrelsens sedermera uppgjorda beräkningar skulle kostnaderna för de av mig tillstyrkta arbetena komma att uppgå till (4,500 + 26,000 + 23,500 =) 54,000 kronor. Anslaget, som torde böra anvisas såsom reservationsanslag, torde få avrundas till 55,000 kronor. Detta belopp överstiger med 5,000 kronor vad som beräknats i statsverkspropositionen.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Statens uppfostringsanstalt å Bona: Nybyggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1938/1939 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 55,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.